

Silvana Vranić

OPIS FONOLOŠKOG SUSTAVA MJESNOGA GOVORA NOVALJE NA OTOKU PAGU

mr. Silvana Vranić, Pedagoški fakultet, Rijeka, izvorni znanstveni članak, Ur.: 27. rujna 1994.

UDK 808.62-4 : 808.62.879

U tekstu je potvrđena pripadnost mjesnog govora Novalje na Pagu čakavskome narječju. Opis je sustava temeljen na trima cjelinama: fonološkom inventaru, distribuciji te povijesnom izvodu vokalizma, konsonantizma i prozodije.

Novalja je snažno čakavsko središte sjevernog dijela otoka Paga. Govor¹ je Novalje u literaturi određen kao čakavski. Josip Hamm ga s luskim govorom² izdvaja iz arhipelaga tzv. "zapadne čakavštine" već zahvaljujući tome što samo tamo "dugo a ostaje ā"³. Od fonoloških odlika novaljskoga govora Josip Hamm ističe da kratko /o/, /e/ ispred akcenta vrlo lako prelaze u /a/ zahvaljujući dilaciji samoglasnika /a/⁴, da je sonantno /r/ nevokalizirano jedino u Novalji i Lunu te da je finalno /-l/ ostalo bez promjene. Josip Hamm posebice naglašava da prva tri obilježja "upućuju na drugo područje (. .) ili na područje s jačim migracijskim procesom"⁵, te utvrđuje

1 Govor sam Novalje ispitivala u dva navrata. Prvi sam put snimila govor dvojice Novaljaca na kasetofonsku vrpcu, a drugi sam put nadopunila opširniji Upitnik za utvrđivanje pripadnosti čakavskih mjesnih govora otoka Paga grupi govora što sam ga koncipirala prema radovima Božidara Finke, Ive Lukežić i Milana Mogaša. Neke su novaljske obitelji (Palčić) imale u Časki, mjestu na drugoj, unutrašnjoj paškoj obali, kuće zbog blizine novaljskih polja. Tamo danas živi samo jedna obitelj starijih ljudi, Novaljaca, te obitelj Kustić, koja se pred desetak godina doselila u Časku i čiji članovi govore mjesnim govorom Kustića. Stoga govor Časke nije zasebno ispitivan.

2 Mjesni govor Novalje pripada istoj grupi govora kojoj pripadaju i govori najsjevernijeg paškog mjesta Luna te njegovih zaselaka. Od njih je prema Upitniku za srpskohrvatski / hrvatskosrpski dijalektološki atlas Iva Lukežić ispitala govor Tovrnela, a za ovog sam istraživanja zbog polazne pretpostavke da su govori Luna i njegovih zaselaka zasebna grupa govora na otoku Pagu, ispitala opširnijim upitnikom govor Luna, a kraćim govor Jakišnice. Prema istom je upitniku istražen i govor Stare Novalje, mjesta nekoliko kolometara sjevernije od Novalje, ali južnije od Luna. Razlike su između spomenutih govora fonetske naravi, više kvantitativne nego kvalitativne i svedene na neke leksikalizacije. Prikaz tih razlika prostorno prelazi okvire ovog članka.

3 Usp. (6, 336).

4 Usp. (6, 337).

5 Usp. (6, 338).

vezu Novalje s Lunom i Rabom. Istu vezu kao i značajku vokala koji "su čisti, srednji, ni previše otvoreni ni previše zatvoreni"⁶ te identičnost /t/ sa štokavskim /t̪/ otkriva i Mate Hraste. On govori i o dvoakcenatskom sustavu (kao u svih drugih čakavskih govora Paga) te o gubljenju zanaglasnih duljina i čuvanju prednaglasnih duljina.

Stanje sustava koje je utvrđeno za ovog istraživanja identično je onome što su ga iznašli Mate Hraste i Josip Hamm. Iste oznake, uz stilističku uporabu klasičnoga čakavskog akuta, bilježi i Iva Lukežić.⁷

1. Inventar⁸

1.1. Vokalizam

ī	ū	i	u
ē	ō	:	e
ā			a

1.1.1. Silabem je i /t/ koji se realizira bez popratnog vokala: kao /t̪/ nenaglašen ispred i za akcenta, kao /t̪̄/, iako rijetko, ispred akcenta [v̪b̪ā], [T̪r̪j̪āla], [cv̪č̪c̪i], [k̪r̪m̪i], te naglašen [v̪ʰh], [v̪ʰlit̪], [k̪r̪v̪], [c̪r̪v̪], [ost̪r̪žen], [t̪r̪]. U nekim se primjerima ponaša kao sonant [k̪arb̪ūn], [m̪orn̪ār], [b̪ārka], [cr̪ik̪va], [trat̪ūr], ali [sr̪d̪ēla].⁹

1.1.2. Kratki se vokali jednako artikuliraju i ispred i iza naglaske i pod naglaskom, dugi pred i pod naglaskom, a na razini govora u nekim primjerima i iza naglaske [p̪j̪ük̪n̪ūt̪], [l̪r̪ēs̪n̪ūt̪], [sk̪ōsn̪ūt̪]. Tako npr.

/a/: [k̪āmen], [ženā], [gr̪ād], [gl̪āvā], [naravn̪āt̪];

/e/: [ēvo], [t̪ēta], [d̪ēsēt], [m̪īsec];

/i/: [t̪ik̪va], [mot̪ika], [pec̪i], [vič̪ēra], [prom̪in̪ūt̪];

/o/: [gr̪ihot̪ā], [k̪ōren], [šk̪ōla], [žen̪ōn], [k̪ōl̪āc];

/u/: [m̪uk̪ā], [l̪ūka], [pr̪šūt̪], [s̪ūd̪āc].

1.1.2.1. U afektivno se obojenu iskazu, fakultativno, najčešće uz sonante, mogu ostvariti zatvoreni vokal [ā]¹⁰ i neki diftonzi. Uz monofonsku se varijantu [ā] [ov̪āj], [rib̪āreña] rijetko realizira i diftong {oa} [obadvoā], [ovoāj], [znoā]; uz /ē/ se ostvaruje i diftong [ie] [zoviēmo], [spiēkla], [rečiēn], [ziēl], [Zagriēde]; uz /i/ se može realizirati i diftong [iel], kada se prvi dio, tj. [i] ostvaruje dugo, pri čemu srednji dio jezika prijanja uz nepce i time čini tjesnac koji se onda

6 Usp. (9, 389).

7 Usp. (27, Tabela 2).

8 Prikaz je inventara, distribucije i povijesnog izvoda fonološkog sustava Novalje motiviran načinom prezentiranja analize čakavskih govora u Fonološkim opisima grupe autora.

9 Silabem /t̪/ prisutan je i u toponimima [P̪ūnta] [r̪ta], [P̪ūnta] [vr̪t̪'a] u kojima pronalazimo stariji leksički oblik rt za današnji apelativ punta.

10 Pri artikulaciji je ovoga glasa jezik povučen natrag i u odnosu na [a] to je stražnji glas.

pri kraju opušta, otvara prema /e/ [otīel], [kontrolīera], [razumietè], [bīelo], [blīezu], [obolīel], [zasvīen]; uz /ō/ su paralelni ostvaraji s diftongom [uo] [štajunuōn], [guōsti], [hobuōtnic], [Luōžil], [Imuōru], [Luōkvu], [uŠuoñā], [puōt'], [Tuōne], [duōšli], [puōrtu], [duōšal], [ríuoij], [tuō], [Prōzuōr], [Antuōn], a uz /ū/ u primjeru [Muōrvica] i diftong [uo] koji se pri kraju izgovara otvorenije, poput /ō/¹¹.

Da je diftong u stilističkoj funkciji, osim usporednih monoftonških i diftonških realizacija istih vokala u istim riječima i u istim govornika, potvrđuje i ostvaraj primarno dugih monoftonga, bilo naglašanih, bilo nenaglašanih, u slogu ispred naglašenog sloga, namjesto kojih bi se u sustavima s diftongacijom kao jezičnom pojavom s pravom mogao očekivati diftong, npr. [bōk], [bōgl], [grōm], [nōt'], [krōv], [glāvā].

1.2. Konsonantizam

1.2.1. Sonanti

v			m
	l	r	n
ǰ	Ǳ		ń

1.2.2. Šumni konsonanti

p	b	f	
t	d		
c		s	z
t'	d'		
č		š	ž
k	g	h	

1.2.2.1. Govoru je svojstvena uporaba "čakavskog" /t'/ [nèt'ak], [ōt'e] te umekšanog /d'/, koje se ostvaruje [rōd'ak], [grād'al], [lād'al], [lizmēd'u] usporedno s /j/ na mjestu *dj [mejā], [prēja], [mlāij], [glōjāti], [nāislajel], ali i /dij/ [djāval]; skupina se *zgj realizira kao /žij/ [mōžjani] a *zdj kao /zij/ [grōzje], [gōzje].

¹¹ Vokali se /i/ i /o/ diftongiraju prema otvorenijim vokalfima jer bi "zatvoreniji izgovor značio prelaznje preko tzv. praga vokalnosti, tj. prestali bi biti vokali i postali bi poluvokali". Usp. (13, 28).

1.3. Prozodija

1.3.1. Svi silabemi, pa tako i /t/, mogu biti naglašeni i nenaglašeni.

1.3.2. I naglašeni i nenaglašeni vokali mogu biti i dugi i kratki.

1.3.3. Prozodijski je sustav dvoakcenatski (ā i â).¹² Ti se akcenti u neutralno obojenu iskazu realiziraju u svim pozicijama. Međutim, ako je iskaz afektivno intoniran, onda se na starim distribucijskim mjestima, ali i pri sporadičnu pomaku, dakle samo u stilogenoj uporabi, ostvaruje i "klasični" čakavski akut [ā]. Tako se u istim pozicijama, ne samo u istim tipovima, nego i u istim riječima, realiziraju oba duga akcenta [jāja]/[jāja], [divōjka]/[divōjka], [dāvin]/[gñēčin], [zajāt]/[zajāt], [prokāt]/[prokāt], [trēsala]/[trēsala], [trēsāl]/[trēsāl], [kōst]/[kōst], [pečēn]/[pečēn], [letīl]/[letīl], [dēd]/[dēd]. Inventar sadrži i nenaglašenu kračinu, te prednaglasnu duljinu (ā, ā), no nesustavno, fakultativno, samo u stilističkoj funkciji realiziraju se i zanaglasne duljine koje su slabo izražene. Neke su na starim distribucijskim mjestima, a rijetko se ostvaruju kao novije zanaglasne duljine [pūknūt], [prekīnūt], [trēsūt], 1.l.sg. prezenta [pūknēn], [prekīnēn], [trēsēn], [tāncān], [cipān], [rūngān], glag. prid. rad. ž.r. [prālā], [zvālā], G mn. imenica [pāñēv] itd. No, istodobno se oblici u istim vrstama glagola i bez obzira na akcent u prethodnom slogu realiziraju bez zanaglasne duljine [plāčen], [kupūjen], [būbnen], [kūhan], [mōlin], [tōčin], [dīlin]. Stoga govor Novalje Iva Lukežić s pravom smješta u skupinu starijih dvoakcenatskih govora koji ne poznaju klasični zavnuti akcent kao jedinicu jezika, ali je rabe kao jedinicu govora.¹³

2. Distribucija

2.1. Vokalizam

2.1.1. Može se javiti kvalitativno-kvantitativna redukcija kratkog /e/, npr. [matərijāl], a sužavanjem artikulacije e>ə>i [vičēra], [rīpa], [nīki], [ništo], ali [dēset], [smrēka]. Taj se vokal može fakultativno i potpuno reducirati [vō]/[ēvo]. Kratki se vokal /i/ ponekad reducira do [ə] [trānājst], ali [širōko], a katkad se potpuno reducira, obično u prefiksu iz- [strēst], [zgīnuli], ali i u sredini riječi [kopčva], [učint], [lčint]. Infinitiv je uglavnom apokopiran [būdīt], [dītīt], [kūhat], [plākat], [sēst], [prodāt], [nāstojat], [napīt], [držāt], ali valja istaknuti da se može ostvariti i neapokopiran, dakle bez redukcije /i/, te da se ne razlikuje takvo kolebanje prema glag. kretanja, kao npr. u kajkavskom supinu, jer se realizira [šī] [hītīt], ali i [šī] [cimātī], [hōmo] [spāti], [šī] [pēt'it], kao i [morāl] [bāviti], [morāt] [zabrānītī], ali i [morāmo] [tīšit], [vāja] [pārtit]. No, prema učestalosti se apokopiranog oblika čini da je on usustavljen, a da se oblik s /i/ javlja samo sporadično, te -t oznaka za infinitiv u zapisu Ive Lukežić stoji.¹⁴ U imperativnim se oblicima /i/ čuva [pecī], [vozītel], ali se rijetko i reducira [mūšte].

Posve se mogu reducirati /o/ [nāvo]/[vakō] (ali se realizira i [ovakō], [ovō], [ovāj]), [onakō], [ovāmo], [ovūda]); /u/, npr. [agūšt], [nūtra]; /a/ [kōse]/[lakōse], a namjesto /a/ se u leksemu [širūnā] ostvaruje /i/. Kratki se /o/ može neutralizirati¹⁵ i ispred naglasaka i pod

¹² Znakom a predstavljen je bilo koji samoglasnički fonem.

¹³ Usp. (12, 48).

¹⁴ Time se novaljski govor razlikuje od luskoga govora u kojem se u infinitivu usporedno javljaju nastavci -ti/-t. Usp. (12, Tabela 2).

naglasikom:

- a) /o/ s /a/ [klabùk], [lastùra], [aperišemo], [otakáč], [gramāča], ali [mořika], [potòk];
- b) /o/ s /u/ [zaburàvit], [t'ikulāda], [ubèd], ali [škòla];
- c) /o/ s /i/ [t'ikulāda].

Vokal se /u/ neutralizira:

- a) /u/ s /a/ [kapūs];
- b) /u/ s /o/ [sūrotva].

2.1.2. Kratki se vokali /i/, /e/, /a/, /o/, /u/ ostvaruju na svim mjestima: u slogu ispred akcenta, iza akcenta i pod akcentom, npr. [naravnāt], [nāmira].

2.1.2.1. Dugi se vokali sustavno ostvaruju pod akcentom i u slogu ispred akcenta, bez obzira na trajanje akcenta: [širūnā], [prētvdŕ], [dopēāl], [žgjenāc], [dūžnōst], [mūdrōst], [vīrnōst], [drāgōst], [mūlāc], [kōlcēn], [Šuoŕōd]. Nesustavno se mogu realizirati i iza akcenta.¹⁶ Na razini govora ograničena je uporaba zatvorene varijante [a] ili diftonga u slogu iza naglašenog sloga.

2.1.3. Silabem /r/ može stajati iza sonanata /m/, /v/ i iza svih šumnih konsonanata osim /t'/, /d'/ u svim položajima te u početnim, središnjim i dočetnim slogovima [vr̩bā], [Krnēla], [křv], [Třālā], [cvřčcī], [křmī], [ostřžen], [ūmr̩].

2.1.4. Vokali se, kada se nađu pred skupinom nazalni konsonant + konsonant ili u poziciji na kraju riječi ispred /n/, /m/, ne mijenjaju u nazaliziranu varijantu, no ponekad /o/ u takvoj poziciji prelazi u /u/, obično u primljenicama: [bum̩bāk], [kartūn], [kuntēnat], ali 1 sg. imenica: [balōn], [ženōn], [sinōn], dakle bez prijelaza u nastavku. Ostali vokali ostaju nepromijenjeni.

2.1.5. Zijev se ponekad izbjegava umetanjem /i/ [kajit']. Može nestati i stezanjem, npr. [mōga]. U primjeru [gavūn] prekinut je suglasnikom /v/, ali se češće dopušta [pāuk], [naīgran], [daīman], [bīloih], [uōko], [lēt], [nāuk].

2.1.6. Protetsko se /i/ javlja u primjerima: [išt], [iādro], [iōpet]/[iōpeta], ali [intrāda], a protetsko /v/ nije prisutno u primjerima iz građe, kao ni prejotacija u oblicima osobne zamjenice on [ih], [in].

2.2. Konsonantizam

2.2.1. Svaki se konsonant može naći u početnom, središnjem i dočetnom položaju u riječi.

2.2.2. Zvučni šumni suglasnici na apsolutnom kraju riječi ne prelaze u bezvučne.

2.2.3. Konsonantske skupine

2.2.3.1. Nema konsonantske skupine koja se sastoji od /c/, /z/, /s/ ispred /t'/, /ž/, /š/, /r̩/, /d'/.

2.2.3.2. Konsonantska skupina /gn/ ponekad prelazi u /gr̩/ [gr̩āzdō], [gr̩ēst], u /r̩/, npr. [zaŕŕōrit], ali se ostvaruje i nepromijenjena skupina /gn/, npr. [gnōi], [gnōiū].

15 Pojam neutralizacije preuzet je iz knjige Vesne Zečević. Usp. (25, 7).

16 Usp. 1.3.3. u ovom opisu.

- 2.2.3.3. Fonem /r/ u skupini /mr/ zbog disimilacije prelazi u /r/ [sûmja], [sumjiv].
- 2.2.3.4. Konsonantska skupina /gl/ ostaje nepromijenjena [glistâl], [glëdati], [glâsi], a skup /kl/ ispred jata i ispred /e/ (<ę) prelazi u /k/ [k]išt'a], [prokjät], [k]ečät], no u drugim primjerima ostaje.
- 2.2.3.5. Ne može se ostvariti skupina što ju čine okluziv + frikativ [šenica], okluziv + afrikata [čefâ], okluziv + okluziv [ticit'].
- 2.2.3.6. Skupina /čt/ prelazi u /št/ [pöšten], ali [čitat].
- 2.2.3.7. U skupini /mn/ može se disimilirati drugi član u /l/ [gûmlo] (ali [tamnica]) i prvi član u /rn/ [sedavnâjst], [osavnâjst].
- 2.2.3.8. Stari se konsonantski skup /čr/ ostvaruje dvojako: kao /cr/ [črv], [črni], [crvëni] i kao /čr/ [črišna], [črivo] / [čivo] / [crivo].
- 2.2.3.9. Završna se skupina /zd/ ne čuva [dâž].
- 2.2.3.10. Skupine se /nk/ i /ng/ ostvaruju kao [ŋk] i [ŋg] [vâŋka], [bâŋka], [bâŋkina], [lingördi], ali [vân].
- 2.2.3.11. Konsonantska se skupina /ts/ realizira kao /s/, a ne kao /c/ [hřvaski], [brâski], [bogâstvo].
- 2.2.3.12. Skupine /zdr/ i /zr/ kao i /str/ i /sr/ ostaju nepromijenjene [zdrâv]e], [zrâk], [strâh], [srâm].
- 2.2.3.13. Ostvaruje se slabljenje napetosti šumnog suglasnika koji zatvara slog:
1. s obzirom na činjenicu da su afrikate napetije od frikativa:
 - /č/ u /š/ ispred /k/ [mâška],
 - /č/ u /š/ ispred /t/ [mûšte];
 2. šumni konsonant koji zatvara slog može oslabiti za tri stupnja: [blâjdan], [svâjdan];
 3. moguća je redukcija konsonanta koji zatvara slog:
 - /k/ u /č/ ispred /t/ kao u leksemu [otöbar],
 - /ds/ ili /ts/ u /s/ ispred /k/ ili /t/ [iûski], [brâski], [bogâstvo].

2.2.4. *Pojedinačni konsonanti*

2.2.4.1. U završnom slogu riječi oponiraju /n/ i /m/. Osnovnu tendenciju da se [m] realizira uvijek u riječi s korijenskim /m/ narušava primjer [srân] (inače [grôm], [dîm]), dok se u nastavku uvijek ostvaruje /n/ [řiman], [govörin], [ženôn], [jesân].¹⁷

2.2.4.2. Završno je slogovno -l neizmijenjeno na kraju sloga i riječi u imenica i pridjeva. Vokal je ispred -l, kada je u zatvorenu slogu, obično dug [kvintâl], [kotâl], [bôlnica]/[špidâl], ali i [pölcâ]. U glag. se prid. rad. m.r. zadržalo neizmijenjeno finalno -l [vîdii], [sâtrf], a kada je

¹⁷ U Lunu se ostvaruje i [grôn], no ni ovaj leksem ne negira snažan razvoj adrijatizama spomenutog tipa u paškim čakavskim govovima. Osnovna je značajka da se /m/ i /n/ neutraliziraju ako njihov izbor ne uzrokuje semantičku opoziciju, i dalje zadržana.

naglašen posljednji slog, obično je dug [bīl], [kopāl], [dīlīl], [cīpāl].

2.2.4.3. Fonem /l/ se ostvaruje od /r/ i zbog disimilacije [lebrð], [slebrð].

2.2.4.4. Fonem /r/ dio je sustava ovoga govora [klānat], [rēgōv], [rīva]. Ne depalatalizira se niti dekomponira [māni], [jānčit'], [kōnski]. Ponekad je /a/ namjesto /e/ u kombinaciji /r/ + /ē/ [grāzdō], ali [rēdra].

2.2.4.5. Fonem /r/ dio je sustava [jūbav], [ūt], [krā], ali se može i depalatalizirati [sfīva]. Realizira se u primljenicama [famēa] i kao rezultat epenteze [zdrāvje], [grābje], [sābja].

2.2.4.6. Fonem se /l/ gubi u imperativu tipa pij [popī], [pokrī], ali se drži u imperativu tipa broji [brojī], [napoī], u prid. tipa [komīsijski] te komparativa prid. na -iji [pametnīji], [novīji], ali [dēbjī]. Rijetko se ostvaruje kao ostatak palatalnosti /r/ [šrji], ali [mōre], [gōri]. Realizira se i u primljenicama [jakēta], [jardīn], [jūšto] te ponekad kao protetski glas [jādro], [jīst], [jōpet]/[jōpeta], ali [intrāda].

2.2.4.7. Prijedlog se *va* (vb) sam i kao morfem u složenicama rijetko realizira [vasjūga], [vazmōra]. Nakon gubljenja poluglasa može se ostvariti kao u /u/ [ūč], [užmu]ū, [uZāgrebu], ali i izgubiti se [hōmo] [Rīku], [bīlje] [pōju], [īdeš] [pōje]. Dakle, ne mora se realizirati pri označavanju smjera kretanja, ali može izostati i kada se govori o mjestu radnje [ovdē], [kantūnū]. Isto se tako inicijalni sonant /v-/ može ostvariti ispred drugih konsonanata kao u [unūk], [udovīca], ali se može i reducirati nakon gubitka poluglasa u slabu položaju [zēt].

2.2.4.8. Fonem /v/ ne može biti protetski glas [uīme], [ōko], [ūho], [Amērika].

2.2.4.9. Fonem /ž/ se nalazi i u pozicijama u kojima se nije razvio konsonant /ž/ [žīgerica], [žēp]/[tāška].

2.3. Prozodija

2.3.1. Silabem može biti naglašen u svim slogovima u riječi, tj. početnom, središnjem i dočetnom slogu.

2.3.2. Dugi silabemi mogu biti naglašeni, ali i u službi prednaglasnih duljina koje se dobro čuvaju i izraženije su od onih u govorima grupa govora Paga, Kolana i Metajne, a istovjetne s onima u Lunu. Ostvaruju se pred silabemima bilo koje intonacije ([ā] u govoru) i dužine [fālīt], [grāzdō], [kōlcī], [presādīt], [zātīlak]; [Šuoōō], [žg|ēnāc], [dūžnōst], [mūdōrōst], [vīmōst], [drāgōst], [mūlāc], [kōlcēn], [kipī], [grīlīn]. Fonetski slabo izražene zanaglasne duljine nisu usustavljene, već se javljaju samo sporadično na razini govora na starim distribucijskim mjestima [p]ūknēn], [prekīnēn], [trēsēnēn].

2.3.2.1. Nisu razvijene mlade prednaglasne duljine [zvonīt], [oženīt], [danās], [večerās].

2.3.3. Klasični je akut [ā] jedinica govora, a ne jezika, tj. prisutan je samo na stilističkoj ravni. Stoga se u neemocionalno obojenu iskazu realiziraju primjeri s [ā], a drugi put, ako je riječ o afektivnu govorenju, isti primjeri i s [ā], ali i s [ā], poput [jāja]/[jāja], [divōjka]/[divōjka], [dāvin]/[grēčīn], [zajāt]/[zajāt] itd.¹⁸

¹⁸ Usp. 1.3.3. u ovom opisu.

2.3.3.1. Akcent na apsolutnom kraju govorne jedinice u afektivnu iskazu može prijeći u [â], npr. [nemõjme] [kjàt], ali se može ostvariti i [ã] [čãt'u] [bež:enē].

2.3.4. Da bi se ujednačili naglasci u različitim oblicima te smanjio broj naglasnih tipova, silina se u govoru nesustavno pomiče:

a) u sg. ž.r. glag. prid. rad. [prâla], [stâla], [pîla], [trêsla] / [três-la], [bõla], [ũmrla], [klêla], [põčala];

b) u pl. im. s.r. radi akcenatskog razlikovanja oblika pl. od oblika sg. [lêbra] / [selâ], [staklâ], [jezerâ];

c) u svim oblicima osim infinitiva i imperativa u glag. tipa žerat, npr. u glag. prid. rad. m.r. [žêral], [dêral], [ðral] te glag. pril. sad. [žêrut'], [dêrut'], [ðrut'];

d) u L sg. im. tipa brod i grad [polêdu], [rõdu], [mêdu] / [nosũ], [pobrodũ], [rogũ] / [rõgu], [gnoĩũ], [drobũ] te u G pl. [glâsi], [pîrov] / [sinõv], [pirõv], kao i u L pl. [vlâsima], [glâsima] / [zubĩh];

e) u sg. im. tipa noga i daska prema akcentu A sg. i oblika pl. [dâska], [zêm]a, [igla], [ðvca] / [ovcã], [nogã], [vodã], [gorã];

f) u im. tipa dragost u primjeru [krĩpost], a inače [drãgõst], [dũžnõst];

g) u G pl. im. tipa banka, npr. [mũrav], [gãjab] / [banãk].

2.3.5. S imenica se s iskonskim ã i â akcentom i u zamj. realizira pomak na prijedlog i to obično u priložnim oblicima od A [põvodu], [nãglavu], [nãnebo], [nãmore], [nãruku] / [narũku], [namõre], [nasrce], [nagřlo], u G sg. [kõdmenel], [nãmenel], [nãtebel], a u L sg. akcent je na osnovnoj riječi [učãsu], [napragũ]. U riječima u kojima zbog pozicijskih razloga ã > â, nema proklize [zastãrca], [pojãrca], [bespãlca].

2.3.6. Naglašeni su nastavci u prezentu glag. dugi, npr. 1.l.sg. [pečên], [letĩn], [bacilãn], 3.l.sg. [pečêl], [letĩ], [bacilã], 3.l.pl. [pečêmõ], [bacilãmõ].

2.3.6.1. Kada je naglašen vokal u dočetnom ili jedinom slogu apokopiranog infinitiva, može se realizirati i ã i produljeni akcent: [govorĩt], [spãt], ali i [bõst], [cvãst], [mêst], [grñêst], [plêst], [krãst], [pãst], [plêst], [grĩst].

2.3.6.2. U part. je prez. akt. koji imaju naglasak na kraju, naglasak dug [molêt'], [pletũt'], [perũt'], [bodũt'], [tresũt'], [smijũt'].

2.3.6.3. U glag. je prid. rad. s akcentom na kraju naglasak dug [prosêl], [taknũl], [kupovãl], [cipãl], [dĩřil].

2.3.7. U I je sg. im. m.r. s akcentom na kraju naglasak dug [grozdõn], [ocên], [mũlcên], [kõlcên], [ostõn].

2.3.7.1. U im. se s.r. tipa vrata ponekad javlja metatonijski akcent [vrãta], [ũsta], [plũt'a], [krĩžã] / [pĩsmã], [stãblã].

2.3.7.2. U im. se na -išt'e rijetko javlja sufix kao nosilac akcenta [ogñĩšt'e], ali [šĩrišt'e].

2.3.8. Naglašeni se vokali u finalnom ili jedinom slogu prid. koji završavaju s //, /v/, /t/ ili dvama suglasnicima obično dulje: [piãn], [crvên], [pũn], ali [stãr].

2.3.8.1. Kratki akcent na inicijalnom slogu u prid. obično ostaje [šĩt], [šĩta], [šĩto], G sg. m.r. [šĩtoga]; [vêli], [vêlika], [vêlo], G sg. m.r. [vêlikoga].

2.3.8.2. U ž.r. i s.r. pridjeva tipa bos naglasak ostaje na starom mjestu [bôs], [bosà], [bosò] ili je usklađen s naglaskom u m.r. [sâm], [sāma], [sāmo]; [lmlād], [lmlāda], [lmlādo].

2.3.8.3. U komparativu pridjeva akcent je uvijek ä [lākši], [dēbji], [slanīji], [pametnīji], dakle i u nastavcima s /i/ (<è).

2.3.9. Zamjenice *ja* i *ti* imaju u DL akcent uvijek na inicijalnom slogu [mēni], [tēbi], [stōbon], a u GA na finalnom slogu [menē], [tebē]. U svezi s prijedlogom naglasak se pomiče na prijedlog ili je na finalnom slogu zamjenice [nāmene], [nātebe], [kōt:ebel], [kōdmenel], [natebī].

2.3.9.1. U N sg. zamjenica *ona*, *ono* i u N pl. svih rodova tog tipa naglasak je na kraju [onā], [onò], [onī], [onē], [onā].

2.3.9.2. Uпитно-odnosne zamjenice glase [kī], [čā], a u sraslicama je prijedloga s akuzativom zamjenice č(a) naglasak dug [zāč], [pōč], [ūč], [nāč].

2.3.9.3. U GA i DL zamj. *ki* i *ča* naglasak je kratak [kōga], [kōmu], [česā], [čēmu], [načēmu], a u I je dug [skīn], [ščīn].

2.3.10. U priložima s akcentom u dočetnom zatvorenu slogu akcent je produljen [danās], [večerās], [not'ās].

2.3.11. U mjesnom govoru Novalje ponekad izostaje duljenje pred sonantom u finalnom slogu [dlān], [čār], ali se može i ostvariti [gospodīn], [dīm], [sīr].

2.3.12. Realiziraju se i duljenja kratkog akcenta u nekim kategorijama:

A) duljenje kratkog akcenta u unutrašnjem slogu zatvorenu sonantom [bānka], [pālca], [ōvca], [zēmja], [stārcal], [jārcal] kao i u finalnom pred sonantom;¹⁹

B) duljenje pred šumnim konsonantom:

a) u unutrašnjem zatvorenu slogu i finalnom, zatvorenu skupinom šumnih konsonanata u glag. u kojih je duljenje, čini se, mlađe od pomaka načelno obavezno na /a/, /e/, /i/, /o/, a fakultativno na /u/ [grābje], [māslina], [māška], [prāskva], [molītva], [krūšva], [brōskva], [lōkva], [črīšna], [brmēštra], [smōkva], [vēšta], [krāsta], [līgla], [dāskal], [bōst], [cvāst], [mēst], [gnēst], [plēst], [krāst], [pāst], [prēst], [grīst], a i u 1. i. sg. prez. [pōčmen], [ōžmen],

b) u finalnom slogu načelno obavezno na /a/, /o/, a fakultativno na /e/, /i/, /u/ [obrāz], [dāž], [ocāt], [otāc], [sasāc], [pōd], [dōlāc], [kōlāc], [lōnāc], [stōlāc], [pētāk], [dobītāk], [kāpāk], [māčāk], [mūlāc];

C) duljenje kratkog akcenta u nefinalnom otvorenu slogu većinom izostaje, iako se fakultativno može realizirati na jednom vokalu (prema podacima Ive Lukežić),²⁰ ali ponekad se ostvaruje i drugdje [jūgol]/[jūgo], [rībul], [bōgati]/[rība], [bōžel];

D) u određenim se morfološkim kategorijama²¹ duljenja realiziraju, a u drugim kategorijama izostaju:

¹⁹ Usp. 2.3.11. u ovom opisu.

²⁰ Usp. (12, 90).

²¹ Spomenute se morfološke kategorije razmatraju prema tipu kategorijalno-morfoloških duljenja što ih Iva Lukežić izdvaja kao duljenja koja su "registrirana u ikavsko-ekavskim govorima, a ne odgovaraju duljenjima kratkog akcenta

- a) u prez. ograničenog broja glag. [pôčmel], [ôžmel], [īgran], dok
- b) u im. s.r. N sg. *lētō, *kōlēnō: N. pl. *lētā, *kōlēnā u [līta], [kolēna] nije došlo do duljenja, već do pokraćivanja nastavačnog morfema,
- c) u im. s.r. tipa *sēlō, *rēšētō : N pl. *sēlā, *rēšētā ostvaruje se [selā], [rešetā], [drvā], [slovā], dakle zadržano je staro mjesto akcenta, ali s pokraćenim vokalom,
- d) u tipu *rēbbrō : N. pl. *rēbbrā realiziraju se im. kao [lēbra], tj. s pomakom na osnovu, ali i imenice u kojih naglasak ostaje na nastavku (ili je pokraćen [staklā], [veslā], ili dug [jezerā]),
- e) u im. s.r. u tipu *imē, *rāmē : N pl. *imēnā, *rāmēnā ostvaruje se [īmena], ali [ramenā], [brimenā], što znači da akcent i u ovom tipu alternira, tj. da postoje im. s pomakom ali i imenice s pokraćenim nastavačnim vokalom.

3. Povijesni izvod

3.1. Vokalizam

Silabemi /i/ ,/i/ ,/ē/ ,/e/ ,/ā/ ,/a/ ,/ō/ ,/o/ ,/ū/ ,/u/ ,/ī/ ,/i/ potječu od odgovarajućih silabema ishodišnoga sustava. Osim toga:

- ī < ē (ako ne slijedi tvrdi dental, uglavnom prema pravilu Jakubinskoga)
- i < ê (ako ne slijedi tvrdi dental, uglavnom prema pravilu Jakubinskoga)
- < e u leksemima: [vičēra], [rīpa]
- < a u leksemu [širūnā]
- < o u leksemu [t'ikulāda]
- ē < ē̄ (ispred tvrdih dentala, uglavnom prema zakonu Jakubinskoga)
- < ē̄ [pēt], [mēso]
- < e u finalnom slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata i unutrašnjem slogu, zatvorenu šumnim konsonantom [vēšta], [mēst], [gñēst], [plēst], [prēst]
- e < ê (ispred tvrdih dentala, uglavnom prema zakonu Jakubinskoga)
- < ē [dēvet], [mīsec], [īme], [tēle]
- ā < ə ako je /a/ (< ʔ, b) dugo [dān], [kōlāc], [jāpnō], [glāvā], [lrvāvā], G pl. [ovāc]
- < a u zatvorenu slogu ispred sonanta [bāŋka], [pāica] i u slogu zatvorenu šumnim konsonantom [māška], [māslina], [prāskva], [krāsta], [dāska]
- < ê u leksemu [gñāzdō], ali [ñēdra]
- < ē iza /j/, /č/, /ž/ u nekoliko leksema [zajāt], [počāt], [prok]āt], [žājan]
- < o ispred naglaska u leksemu [okāpāt]
- a < ə uvijek ako je /a/ (< ʔ, b) kratko [danās]

- < ê u primjerima kao [bižât]
- < u u leksemu [kapūs]
- < o ispred naglaska u leksemima: [klabŭk], [lastŭra], [otakâč], [gramãča], [aperšemo], ali [moŭika], [potòk]
- ō < o u slogu zatvorenu sonantom [ôvca] te šumnim konsonantom [grôzd], [brôskva], [lôkva], [smôkva], [bôst], [pôd]
- o < u u leksemu [sŭrotva]
- ū < ! dosljedno [vŭk]/[vŭk], [vŭtʻ]
- < q dosljedno [rŭkã], [zŭb], [ŭgjen], [gŭsti], 3.l.pl. prezenta [pěčŭ]
- u < ! dosljedno [jãbuka], [mučât],
- < q dosljedno [lŭk], [utrôbica], 3.l.pl. prez. [znãju],
- < o u leksemima: [zaburãvit], [ubêd], [tʻikulãda] ali [škôla], [otôbar]
- < v̄b u većini primjera [unŭk], [udov̄ica], [ūime] [ôca], [ūč], ali [zêtl], [vasjŭga]
- r < r̄
- < -ri- u leksemu [kopřva]

3.1.1. Kratki su vokali nastali i zbog pokrate dugih vokala u postakcenatsku položaju.

3.2. Konsonantizam

Konsonanti /v/, /j/, /l/, /j/, /r/, /rv/, /rŭ/, /rŭ/, /p/, /b/, /t/, /d/, /c/, /s/, /z/, /tʻ/, /dʻ/, /č/, /š/, /ž/, /k/, /g/, /h/ potječu od odgovarajućih konsonanata ishodišnoga sustava. Osim toga:

- v < m ispred /r/ u nekoliko leksema: [sedavnãjst], [osavnãjst]
- < v̄b u nekim primjerima [vasjŭga], [vazmôrca], [Vãzãm], inače [unŭk], [zêtl]
- < k u leksemu [krŭšva]
- < ø u zijevu u leksemu [gavŭn]
- j < ø u zijevu [kaŭtʻ]
- < ø u protezi [jŭst], [jãdro], [jŭpet]/[jŭpeta], ali [intrãda]
- < ostatka palatalnosti u primjeru [šŭrji] , ali [môre], [gôri], [škãre]
- < *dj u nekim leksemima: [mejã], [prejã], [mlãji], [glojãti], [nãslajii], ali [rôdʻen], [grãdʻa], [izmêdʻu], [lãdʻa], te [djãval]
- < *zgj iza /ž/ [môžjani]
- < *zdj iza /z/ [grôzje], [gôzje]
- < u primljenicama [jakêta], [jãrdŭn], [jŭšto], ali [famêja]
- < tʻ pri slabljenju napetosti u primjeru [pokŭjstvo] i u sandhiju ispred /t/ [pêitjje]
- l < j u leksemu [slŭva]
- < r disimilacijom u primjerima [lebrô], [slebrô]
- l < l u skupu /kl/ ispred jata i ispred /e/ (< e) [kŭjstʻa], [prokãt], [kječât]
- < f̄b [zêje], [vesêje], [debjŭna]

- < j u slijedu labijal + j [zdrāv]e], [grāb]e]
- < ŋ u skupu /mŋ/ [sŋm]a], [sum]iv]
- r < rj [mōre], [škāre]
- < ž intervokalno, rijetko [mōre] (< može) , ali [požānen]
- m < ø fakultativno, rijetko [dum̩bīna]/[udubīni]
- n < ø fakultativno, rijetko [dunbōk], ali [dubōki], [rukāv]
- < m u dočetnoj poziciji²² ako riječ ne završava korijenskim /m/
- < ø kao sekundarna pojava u nekim nastavcima sklonivih riječi [nāmin], [ŋīman]
- ŋ < nʲj [imāne]
- < n u skupini /gn/ [gŋāzdō], [gŋēst], ali [gnōj]
- < n u -ina u rijetkim primjerima [mokrīŋā], [mrtvīŋā] , ali [šīŋina], [starīna]
- f < u primljenicama [famē]a], [frātar]
- < hv [fālā], [fālŋ], [fā]en]
- c < u skupini /cr/ od /čr/, osim u [črīšŋa], [črivo]/[čivo]/ [crivo], ali [cʲv], [cʲni], [crvēni]
- s < ts ispred /t/ [hīvaski], [brāski], [bogāstvo]
- t' < tʲj [tīst'e], [cvēt'e], [prūt'e],
- < jt u glag. na -jti [zāt'], [pōt']
- d' < dj (usp. j < dj)
- < t' u sandhiju ispred zvučnih suglasnika [nōd'gaje]
- š < č ispred /k/ [māška]
- < č ispred /t/ [mūšte]
- < č ispred /t/ u skupu /čt/ [pōšten], [poštēne]
- < u primljenicama [štūmak], [šōldi], [štīmāt], [štāngal]
- ž < tuđi /ʒ/ [žīgerica], [žēp]/[tāška]
- < č u asimilaciji [svīdožba] i u sandhiju [otakāžbise]
- < iz skupa /žd/ [dāž]
- h < k sporadično [ht'ēr], G sg. [lāhta], [nōhta], a i prema kosim padežima sporadično [nōhat], ali [lākat].
- 3.2.1. Kao rezultat regresivne asimilacije po zvučnosti od odgovarajućih bezvučnih nastaju zvučni šumni suglasnici i obrnuto.

22 Usp. 2.2.4.1. u ovom opisu.

3.3. Prozodija

3.3.1. Prozodijska se obilježja izvode iz starohrvatskog dvoakcenatskog sustava, kao što zaključuje i Mate Hraste ističući glavno obilježje čakavskih govora otoka Paga - dvoakcenatski sustav.²³ Uz Lun izdvaja i Novalju zbog čuvanja fonetski izražajnijih prednaglasnih duljina. Valja dodati i mišljenje Ive Lukežić o postojanju klasičnog čakavskog akuta na starim distribucijskim mjestima i na onima " na koje je sporadično povučena silina"²⁴.

Povijesni izvod prozodijskih jedinica mjesnoga govora Novalje:

ā < ā na svakom slogu u riječi na starim distribucijskim mjestima [mêso], [ženôn]

< ā pri duljenju u slogu zatvorenu sonantom, u slogu zatvorenu šumnim konsonantom, u unutrašnjem otvorenu slogu te u kategorijalno-morfološkim duljenjima²⁵ [bânka], [grâbje], [sasâla], [pôčme], [lêbra]

< prilikom prijenosa akcenta na prethodni kratki slog [řglâ], [ôvca], [zêmja]

< prilikom prijenosa akcenta na prednaglasnu duljinu prethodnog sloga [stâla], [prâla], [pîla], [trêsla]/[trêsla]

â < â na svakom slogu riječi ako nije došlo do duljenja [brât], [opânak], [mokrîñâ]

ā < ā sustavno samo ispred akcenta bez obzira je li dug ili kratak [žglênâc], [pâpâk], [početâk], [šênâc], [brâzdâ], [svîlâ], [slûgâ]

ā < a nesustavno pred produljenim akcentom [lônâc], [stôlâc], [kôlâc], [mûlâc]

a < a [nogâ], [dobrotâ], [gorâ], [lipotâ]

< ā skraćivanjem iza akcenta [plâčen], [môlin], [dřli]

< ā i ā s kojih je akcent prenesen na prethodni slog [stâla], [prâla], [pîla], [trêsla]/[trêsla], [dâska], [bôla], [klêla].

3.3.2. ā < ā u govoru u svim položajima u riječi [iâja], [cipâl], [divôjka]/[iâja], [cipâl], [divôjka]

< ā u govoru prilikom sporadičnog prijenosa siline na prednaglasnu duljinu [trêsla], [pîla]

ā < ā nesustavne, fonetski slabe zanaglasne duljine na starim distribucijskim mjestima, [p]ûknên], [prekinên].

3.4. Glasovne promjene

Uz spomenute se primjere disimilacije, depalatalizacije te redukcija glasova ostvaruju i druge promjene:

3.4.1. Realizira se kontrakcija suglasnika većinom zbog asimilacije [bež:enê], [prêsednik], [kad:ôjde].

3.4.1.1. Konsonant /v/ može se reducirati unutar konsonantske skupine /sv/ [sekřva], ali [svêkar], [četrtâk], ali [tvřdo] kao i u /kv/ i /gv/ [kôška], [gôzje]. Izostaje i kao prijedlog [hôm] [Rřku],

23 Usp. (9, 389).

24 Usp. (12, 48).

25 Usp. 2.3.11. u ovom opisu.

[bīlje] [pōju].

3.4.1.2. Konsonant /h/ nije ostvaren u oblicima glag. h̄bteti 'htjeti', npr. 2.l. sg. [ōt'ēs] i u nekim leksemima [ōd̄ma], [armōnigu], ali [hī]adu, [hod̄ti], [hōdi], [grīh], [smīh].

3.4.1.3. Ponekad se reducira i cijeli slog na početku riječi [kō]/[kakōje], [čēr]/[iučēr].

3.4.2. Rijetko se ostvaruje reduplikacija prijedloga s(a) u leksemima [sosajūga], [osazmōrca]/[osamōrca].

3.4.3. Nekim se riječima dodaju glasu ili slogovi, rijetko obvezno, npr. [tlōh], a češće fakultativno, npr. [dōvlec], [ovdekā]; inače [dōli], [gōri], [tāmo], [ovdē], [ondā]/[ōnda], [ondē].

3.4.4. Realizira se metateza u zamjeničkom korijenu v̄bs [svās], G sg. [svēga].

3.4.5. Provodi se palatalizacija /k/, /g/, /h/ ispred /e/ i /i/ u /č/, /ž/, /š/ [siromāše], [družel], [jūnačel], [vražil'], [petešit'] i sibilizacija /k/, /g/, /h/ ispred /i/ u /c/, /z/, /s/ u NDL pl. im. m.r. [junāci], [prāzil], [siromāsi], [prāziman], [siromāsiman], ali ispred /i/ u DL sg. im. ž.r. ostaje velar [mūki], [nogī], [mūhi], [narūki], [ujūhī]. Palatal se realizira i u 3.l. pl. prez. [pečū], [rečū]/[govōru], [mōru], a sibilizacija i u imperativu [vīzi], [rečī], [pečī]. U pridjevima ostaju velari [vēliki], [dalēki]. U glag. potikat velar ostaje, ali se ostvaruju i sibilanti kao u glagola nesvršenog vida [poricāti], premda se većinom rabe glagoli svršenog vida [potaknūt], [maknūt].

LITERATURA

1. Finka, Božidar - Moguš, Milan, *Karta čakavskog narječja*, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 5, Zagreb 1981, 49-58, karte.
2. Finka, Božidar, *Naputak za ispitivanje i obrađivanje čakavskih govora*, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 3, Zagreb 1973, 5-76, karte.
3. Finka, Božidar, *O govorima na zadarskom otočju*, Ljetopis JAZU, knj. 76, Zagreb 1972, 261-268.
4. Hamm, Josip, *Čakavci i Romani*, Radovi IJAZU u Zadru, knj. 6-7, Zagreb 1960.
5. Hamm, Josip, *Iz problematike čakavskih govora 1*, Čakavizam i njegova geneza, Radovi IJAZU u Zadru, knj. 3, Zagreb 1957, 21-38.
6. Hamm, Josip, *Izveštaj o naučnom putovanju na Olib, Silbu, Ist, Premudu i Pag*, Ljetopis JAZU, knj. 60, Zagreb 1955, 334-339.
7. Hautzagers, H. P., *On the Phonology and Morphology of čakavian Dialects spoken on the island of Pag*, Dutch Studies in South Slavic and Balkan linguistics, Amsterdam 1987, 65-90.
8. Hraste, Mate, *Izveštaj o dijalektološkom istraživanju u Lubenicama na otoku Cresu, na otocima Unije, Male i Velike Srakane, na Susku, Rabu i Pagu*, Ljetopis JAZU, knj. 61, Zagreb 1956, 386-388.
9. Hraste, Mate, *Izveštaj o terenskom radu na otoku Pagu*, Ljetopis JAZU, knj. 61, Zagreb 1956, 389-390.
10. Hraste, Mate, *Osnovna akcentuacija Biograda na moru i njegove okolice*, Filologija, sv. 2, Zagreb 1959, 5-11.
11. Jakić-Cestarić, Vesna, *Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima*, Radovi IJAZU u Zadru, sv. 3, Zagreb 1957, 407-422.
12. Lukežić, Iva, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, ICR, Rijeka 1990.
13. Moguš, Milan, *Čakavsko narječje*, Zagreb 1977, 104 str., Karta.
14. Moguš, Milan, *Čakavština Opatijskog krasa*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, sv. 17, Zagreb 1982, 1-14.

15. Moguš, Milan, *Fonološki kriteriji za određivanje čakavskog narječja*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, sv. 13, Zagreb 1973, 23-36.
16. Moguš, Milan, *Fonološki razvoj hrvatskoga jezika*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1971.
17. Moguš, Milan, *O jedinstvu čakavske akcentuacije*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, sv. 12, Zagreb 1971, 7-12.
18. Moguš, Milan, *O navodnim štokavizmima u sjevernih čakavaca*, Filologija, sv. 5, Zagreb 1967, 75-81.
19. Moguš, Milan, *O relativnoj kronologiji u toponimiji*, Zbornik 6. jugoslovenske onomastičke konferencije, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1987, 97-100.
20. Moguš, Milan, *Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, sv. 10, Novi Sad 1967, str 125-132.
21. Olesch, Reinhold - Šimunović, Petar, *Čakavisches - deutsches Lexikon*, Teil III, Čakavisches Texte, Slavistische Forschungen 25/III, Bohlau Verlag, Köln - Wien 1983.
22. *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, grupa autora, Školska knjiga, Zagreb 1979.
23. Skok, Petar, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, Toponomastička ispitivanja, Jadranski institut JAZU, Zagreb 1950, 271.
24. A. Sujoldžić, B. Finka, P. Šimunović i P. Rudan, *Lingvističke udaljenosti otoka Paga*, Filologija, knjiga 18, Zagreb 1990, 7-37.
25. Zečević, Vesna, *Fonološke neutralizacije u kajkavskom vokalizmu*, Zagreb 1993.

SUMMARY

Silvana Vranić

THE DESCRIPTION OF THE PHONOLOGY OF THE LOCAL SPEECH OF NOVALJA ON THE ISLAND PAG

In the text it has been confirmed that the local speech of Novalja on the island Pag belongs to the čakavian dialect. The description of the system is based on three entireties inventory, distribution and historical deduction of vocalism, consonantism and prosody.